

Оксана Желай,

кандидат наук із соціальних комунікацій, старший науковий співробітник,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: siaz2014@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-5498-0559>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АНАЛІТИЧНИХ СТРУКТУР У НАЦІОНАЛЬНИХ БІБЛІОТЕКАХ

У праці розглянуто досвід науково-дослідної та прикладної діяльності Дослідної служби Бібліотеки Конгресу США, а також аналітичних підрозділів НБУВ: СІАЗ, НЮБ і ФПУ. Проаналізовано теоретико-методологічні засади та шляхи практичної реалізації аналітичними структурами національних бібліотек наукового, інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади в Сполучених Штатах Америки та Україні. Обґрунтовано потенціал національних бібліотек у науковому, інформаційно-аналітичному забезпеченні владних інституцій, важливість вивчення зарубіжного досвіду подібних структур, зокрема американських.

Ключові слова: національна бібліотека, науково-дослідна діяльність, інформаційно-аналітичний супровід органів державної влади, вебсайт, стратегічне планування.

Сьогодні великі, зокрема національні, бібліотеки розвинутих країн відіграють важливу роль в інформаційно-аналітичному супроводі представників органів державної влади, які потребують оперативного забезпечення систематизованими інформаційно-знанневими ресурсами на всіх етапах законотворчої діяльності та державного управління для успішного розвитку країни. Для виконання завдань у цьому напрямі фахівці аналітичних структур великих бібліотек спираються на бібліотечні фонди, активно розвивають та застосовують електронні й телекомунікаційні технології в процесі пошуку, оброблення та аналізу великих вхідних потоків інформації для створення нового аналітичного наукового знання й забезпечення певних суспільно-політичних запитів.

Щоб надавати високоякісне інформаційне забезпечення владним інституціям, фахівці аналітичних бібліотечних структур активно дослід-

джують і впроваджують інноваційні інформаційно-комунікаційні технології, вивчають кращі світові практики, серед яких вартий уваги досвід Дослідної служби Конгресу США – структурного підрозділу Бібліотеки Конгресу США.

Бібліотека Конгресу США, що виконує функції національної бібліотеки Сполучених Штатів Америки, є найбільшим за площею книгозховищем та однією з найважливіших бібліотек світу. У цьому контексті є цілком закономірною увага науковців до її роботи. Різні аспекти її діяльності висвітлювали Н. Стрішенець, О. Олійник, Е. Сукіасян, О. Чебаненко, М. Самсонов.

Професор В. Горовий, автор ґрунтовних теоретичних розробок та організатор практичного застосування інформаційно-аналітичного напрямку бібліотечної діяльності, приділяє у своїх працях увагу питанням кращих практик бібліотечного інформаційно-аналітичного обслуговування; Т. Гранчак досліджує широкий спектр питань участі інформаційно-аналітичних бібліотечних структур у процесах політичної комунікації [1, 2]. Аналіз їхніх досліджень свідчить про вагоме значення аналітичних структур національних бібліотек у забезпеченні всеростаючого інформаційного попиту державних структур, про важливість активних апробацій результатів теоретичних розвідок. Тому метою статті є аналіз науково-практичних здобутків аналітиків Бібліотеки Конгресу США в реалізації обслуговування представників органів державної влади. Вивчення успішних прикладів збагачує теоретичні засади інформаційно-аналітичного напрямку бібліотекознавства, а також допомагає поліпшувати виконання завдань бібліотеки щодо обслуговування цільових користувачів, зокрема представників державних структур.

Дослідна служба Бібліотеки Конгресу США [7] (Congressional Research Service, CRS) з 1914 р. функціонує в структурі Бібліотеки Конгресу Сполучених Штатів Америки. Обслуговування Конгресу – основна місія бібліотеки, у якій вирішальну роль відіграє науково-аналітична Дослідна служба. CRS працює для Конгресу США, забезпечуючи політичний і правовий аналіз/експертизу для комітетів, членів обох палат та сенату, незалежно від партійної належності.

Як зазначається на вебсайті Дослідної служби (URL: <http://www.loc.gov/crsinfo/about>, <http://www.loc.gov/crsinfo/research>), експерти служби надають допомогу на кожному етапі законодавчого процесу: готують аналіз певної проблеми та обґрунтування необхідного законопроекту для його подальшого розгляду й дискусій у стінах Конгресу, здійснюють моніторинг ефективності прийнятих законів тощо. Для ефективного вико-

нання завдань служба, відповідно до тематики, формує мобільні експертні групи, до яких залучаються фахівці з юриспруденції, економіки, фінансів, а також бібліотекарі довідкових служб, які допомагають здійснювати інформаційний пошук, складання бібліографічних списків тощо. З експертами служби тісно співпрацює команда з підтримки геопросторової інформаційної системи (далі – ГІС) [5], що забезпечує проведення комплексного аналізу та візуалізації з метою викладення складних політичних питань для Конгресу в простій формі, а також встановлення зв'язків між об'єктами, місцями, ефективним законодавчим регулюванням і політичними наслідками. ГІС дає змогу візуалізувати результати досліджень і показати, яким чином та чи інша законодавча опція може вплинути на виборчий округ конкретного конгресмена. Значні можливості соціально-політичного моделювання системи дають змогу ефективно оцінювати різні варіанти впливу політичних альтернатив (наприклад, вплив демографічних змін на торгівлю людьми або оподаткування тощо); ГІС використовується в процесі формування бази електронних документів, представлення їх на вебсайті Дослідної служби Конгресу США. Доступ до певної частини документів мають тільки конгресмени.

CRS підходить до складних тем з різних точок зору і вивчає всі сторони проблеми. Співробітники аналізують поточний стан суспільно-політичної ситуації та досліджують імовірні наслідки альтернативних політичних кроків і заходів.

Експерти CRS, як інформує вебсайт служби, надають послуги різноманітного формату:

- готують звіти й доповіді з основних питань політичної ситуації;
- розроблюють конфіденційні доповіді, рекомендації;
- проводять семінари та практикуми;
- готують експертні висновки;
- надають інформаційні відповіді на індивідуальні запити (URL: <http://www.loc.gov/crsinfo/about>).

Усі продукти відповідають основним принципам, якими керується в роботі CRS: вони авторитетні, об'єктивні та безпартійні. Інформаційно-аналітичні продукти можуть становити від декількох сторінок до понад 100, охоплюють широкий спектр тем, що цікавлять Конгрес.

У зв'язку з тим, що питання державної політики стають дедалі складнішими, зростає потреба в глибокому та всебічному аналізі. Дослідна служба, що працює в складі Бібліотеки Конгресу США, використовує бібліотечні фонди, міждисциплінарні дослідження, критичне мислення та інноваційні досягнення, щоб допомагати законодавцям приймати

рішення щодо безлічі складних питань і формувати обґрунтовану політику. Законотворчі рішення розвивають країну, формують націю, створюють кращі умови для прийдешніх поколінь.

За даними вебсайту Дослідної служби (URL: <http://www.loc.gov/crsinfo/research>), у CRS працює 400 аналітиків, юристів та інформаційних фахівців з різних дисциплін у п'яти наукових підрозділах, що здійснюють експертизу й дослідження в різних галузях – від права, економіки та закордонних справ до оборони й національної безпеки, державного управління, освіти, охорони здоров'я, імміграції, енергетики, охорони навколишнього середовища, науки, технологій. Співробітники CRS швидко мобілізують гнучкі групи, які забезпечують інтеграцію аналізу складних питань, що постають перед Конгресом.

Варто відзначити пильну увагу керівництва Дослідної служби Конгресу США щодо стратегічного планування своєї роботи відповідно до головної місії – інформаційно-аналітичного забезпечення представників Конгресу США. Директор Дослідної служби Конгресу США М. Мазанек зазначає, що ретельно продуманий спільний план роботи всіх структурних підрозділів Бібліотеки Конгресу, узгодження з Конгресом їхніх потреб, відповідне фінансове забезпечення – це важливі складові, що дають можливість розвивати нові форми й методи обслуговування та ефективно виконувати поставлені завдання [9].

Щороку М. Мазанек доповідає Конгресу США про подальші стратегічні напрями діяльності CRS та надає обґрунтування фінансового забезпечення планів роботи. Підбивається підсумок роботи за попередній рік (оформлюється як документ), ґрунтовно аналізується характер і ступінь потреб конгресменів, передбачаються напрями аналітичного супроводу майбутньої суспільно-політичної, економічної проблематики. На основі цього визначаються технології та форми допомоги CRS у процесі обґрунтування законодавчих пропозицій, в імplementації існуючої політики та інших етапах законотворчості, затверджується фінансування служби. Так, у березні 2016 р. директор CRS представила сенату США «Фінансовий запит на бюджет 2017 року» [8]. У документі обґрунтовується необхідний рівень фінансового забезпечення роботи Дослідної служби в наступному році на основі аналізу завдань Конгресу США та підсумків роботи CRS за попередній 2015 р. Адже звіт служби щодо наукового, інформаційно-аналітичного супроводу законотворчої діяльності Конгресу показує, які форми й методи були найбільш дієві в процесі виконання завдань, допомагає визначати стратегію кадрового та матеріально-технічного забезпечення діяльності CRS.

У своєму виступі М. Мазанек, зокрема, зазначає, що 2015 р. служба забезпечила членів та персонал Конгресу США багатогранною інформаційно-аналітичною підтримкою із широкого спектра складних і різноманітних питань. Протягом 2015 р. експерти служби, серед іншого, надали понад 62 тис. відповідей на запити на основі ґрунтовних досліджень та аналізу певних проблем, випустили понад 3600 нових або оновлених письмових інформаційних аналітичних продуктів, проаналізували й надали експертні висновки до понад 8 тис. законопроектів у «Законодавчих дайджестах», провели для політиків, співробітників і членів Конгресу понад 300 семінарів, інструктажів та інших заходів, учасниками яких стало понад 7400 осіб.

Директор CRS зазначає, що стислий перелік напрямів наукових досліджень і тематичного аналізу показує, які фахівці з яких спеціальностей потрібні службі за штатним розкладом. Так, у сфері внутрішньої політики експерти досліджували питання бюджету, державного боргу та дефіциту. Зокрема, Конгрес закликав вивчити ряд конкретних питань, таких як вплив закону про бюджетний контроль на федеральні витрати та проблеми, пов'язані з держборгом. Увага аналітиків також була прикута до проблем імміграції та охорони здоров'я. Фахівці CRS із питань охорони здоров'я надали результати досліджень, що стосуються нового законодавства про медичну реформу, пов'язану із системою Medicare. CRS підтримала ще кілька великих ініціатив Конгресу: аналітики та адвокати тісно співпрацювали і із сенатом, і з палатою в процесі підготовки законів про початкову та середню освіту (ESEA); фахівці з фінансів і торгівлі активно опрацьовували питання дозволів для Експортно-імпортного банку; Конгресу було надано ґрунтовний аналіз транспортного та енергетичного законодавства тощо.

Експерти CRS надавали інформаційно-аналітичний супровід політичної діяльності Конгресу і на міжнародній арені, аналізуючи міжнародну боротьбу проти «Ісламської держави» та інших терористичних угруповань у Сирії, Іраку, Лівії, Ємені; спільно із законодавцями досліджували правові аспекти повноважень президента й Конгресу щодо застосування військової сили, здійснювали політично-правовий аналіз зобов'язань країн-учасниць Іранської ядерної угоди тощо.

Водночас навіть найкраще планування не може передбачити всіх проблем, які можуть раптом виникнути перед Конгресом. Для реагування в таких випадках CRS застосовує технологію аналітичної гнучкості для оперативного розв'язання проблем, що виникають. Наприклад, теракт у Парижі загострив ряд міжнародних і внутрішніх питань безпеки. Відпо-

відно до перебігу подій експерти служби швидко оновили й доповнили аналітичні матеріали про «Ісламську державу», тероризм, імміграцію та внутрішню безпеку, оперативно розмістивши результати на відповідній сторінці свого вебсайту.

Багато з вказаних питань будуть актуальні й наступного року, до них додані також нові напрями досліджень. За результатом глибокого та всебічного аналізу запланованої Конгресом законодавчої діяльності експерти CRS передбачили у своєму стратегічному плані 140 тематичних питань, що мають бути на порядку денному Конгресу. Для їх досліджень сформовано висококваліфіковані команди фахівців з різних дисциплін, які спеціалізуються на ґрунтовних тематичних дослідженнях, готують та оновлюють чергові звіти для систематичного доповнення тематичної продуктової лінійки вебресурсів CRS.

За ініціативи CRS Бібліотека Конгресу США підготувала й провела серед членів і співробітників Конгресу всебічне дослідження рівня їх задоволення інформаційно-аналітичним обслуговуванням, також було зібрано зауваження та пропозиції законотворців щодо основних продуктів і послуг бібліотеки, зокрема CRS.

Результати досліджень інформаційно-аналітичного забезпечення Конгресу показують, що під впливом нових політичних викликів, збільшення інформаційних обмінів і потоків простежується розширення спектра проблем, що розв'язує Конгрес, – відповідно, у служби збільшується кількість завдань щодо інформаційного супроводу законодавчого процесу. Це обґрунтовує необхідність підвищення фінансового забезпечення Дослідної служби Бібліотеки Конгресу США для пропорційного зростання її можливостей до вимог конгресменів.

У «Фінансовому запиті на бюджет 2017 року» [9] М. Мазанек акцентує увагу Конгресу США на пріоритетних напрямках розвитку служби для подальшого ефективного комплексного науково-інформаційного, аналітичного супроводу Конгресу США. Якщо стисло охарактеризувати представлений конгресменам стратегічний план розвитку служби на 2017 р., то варто відзначити основні пункти документа [9]:

- забезпечення належного рівня оплати праці персоналу; поповнення кадрового складу фахівцями потрібної кваліфікації, молодими фахівцями, які переймають досвід висококваліфікованих співробітників;

- оновлення техніко-технологічної бази для забезпечення моніторингу та аналізу всезростаючих обсягів інформації, виготовлення на їхній основі науково-знанцевих аналітичних продуктів, необхідних для прийняття важливих управлінських і законодавчих рішень;

- удосконалення та розширення сервісних можливостей вебсайту служби, поповнення його продуктової лінійки новими інформаційно-аналітичними продуктами, зокрема мультимедійного формату, на які зростає запит Конгресу, оскільки візуалізація допомагає доставляти складну інформацію в легкосасвоюваній формі, підвищує швидкість сприйняття матеріалу, необхідного для використання на різних етапах законотворчої діяльності;

- залучення додаткових ІТ-фахівців для поліпшення вебдизайну, сервісних можливостей і безпеки сайту CRS; участь ІТ-фахівців у підготовці експертно-аналітичних звітів щодо використання нових технологій у таких сферах, як національна безпека, електронне фінансування, транспорт та біотехнології;

- підбиття підсумків пілотного дослідження щодо ефективності й затребуваності нової лінійки продуктів з інфографікою;

- удосконалення технологій видавничої справи, зокрема урізноманітнення друкованої продукції, якою забезпечується виключно Конгрес;

- організація досліджень з нових напрямів, зокрема комплексне правове дослідження «Конституція Сполучених Штатів Америки: аналіз та інтерпретація» із залученням науковців, громадськості в контексті модернізації питань права тощо;

- проведення досліджень рівня інформаційно-аналітичного задоволення користувачів послугами Дослідної служби й Бібліотеки Конгресу США.

Щорічні доповіді та звіти CRS, представлені на вебсайті, показують робочі процеси з виконання планових і поточних завдань, реалізація яких відбувається в тісному симбіозі наукових методів, творчих підходів, фінансового забезпечення роботи колективу та матеріально-технічної бази досліджень.

Як ідеться в доповіді директора CRS М. Мазанек перед палатою представників Конгресу США [8], у 2018 р. служба надавала конгресменам, членам комітетів і співробітникам Конгресу своєчасну та всебічну інформаційно-аналітичну допомогу різноманітного формату. Відповідно до запитів конгресменів експерти CRS надали загалом понад 62 тис. інформаційних продуктів та послуг, серед яких і конфіденційні доповіді, матеріали мультимедійного формату, консультації для високопосадовців під час зустрічей, телефоном, електронною поштою тощо. Протягом звітного року службою було вироблено близько 9 тис. випусків різножанрової тематики, понад 8600 осіб стали учасниками семінарів та навчальних програм, проведених службою в інститутах, офісах комітетів Конгресу,

а також у спеціальних вебпрограмах в інтернет-просторі. Таким чином, CRS здійснює взаємодію з усіма членами комітетів Конгресу та високопосадовцями, вивчає їхні індивідуальні та колективні запити, забезпечує електронними копіями інформаційних продуктів на основі електронної комерції.

Служба надає експертизу з усіх напрямів і сфер, що цікавлять Конгрес насамперед у сфері американського законодавства, щодо внутрішньої та зовнішньої політики, наукової, економічної сфери. Наприклад, у 2018 р. експерти CRS тісно співпрацювали з членами Конгресу в процесі підготовки закону про вищу освіту; внесення змін до законодавчих актів щодо реагування на пандемії та загрози національній безпеці; оновлення закону про повноваження Федеральної авіаційної адміністрації тощо. Також служба підготувала та надала аналітичні матеріали з питань зовнішньополітичних відносин, зокрема з Росією в контексті санкційної політики; з Північною Кореєю щодо скорочення кількості балістичних ракет у світлі розв'язання проблеми ядерної загрози; з Іраном – через рішення США про вихід з ядерної угоди та з багатьох інших важливих питань.

У 2018 р. Конгрес США прийняв закон, що відмінив заборону службі надавати доступ громадськості до електронних документно-інформаційних ресурсів, що висвітлюють діяльність CRS. Тому Бібліотекою Конгресу було розпочато комплекс заходів із забезпечення відкритого доступу до всіх інформаційних продуктів і послуг, регламентованих новим законом. З 18 вересня 2018 р. понад 600 електронних документів стали загальнодоступні на вебсайті CRS (URL: <https://crsreports.congress.gov>) для публічного ознайомлення з інформаційно-аналітичним супроводом, що здійснює CRS, законотворчо-правової діяльності Конгресу США. Наразі електронна колекція вебсайту нараховує близько 2100 документів, кількість яких постійно зростає.

Електронна колекція документів, представлена на вебсайті, відзеркалює результати науково-дослідної та інформаційно-аналітичної роботи CRS у процесі забезпечення інтересів і потреб Конгресу Сполучених Штатів Америки. Ресурси вебсайту систематично поповнюються новими випусками, у яких відображається, зокрема, й оперативна робота служби з опрацювання нагальних питань, що постають перед Конгресом. Електронні документи з певної проблематики за попередні роки доповнюються новою інформацією з урахуванням розвитку подій, щоб відображати рішення, дії та позицію Конгресу США в реальному часі відповідно до всіх змін. Для визначення статусу документи позначаються як «нові», «оновлені» або «заархівовані». Позначення «нові»

означає, що документ публікується вперше. Відповідно до перебігу подій переглядається зміст випуску та, у разі внесення доповнень, його статус змінюється на «оновлений». «Архівні» продукти містять матеріал, який був актуальним на дату публікації, але згодом не оновлювався. Подібний, але більш сучасний матеріал може бути знайдений у нових або оновлених продуктах CRS.

Також варто відзначити результати реалізації важливої інноваційної ініціативи служби, що була схвалена й профінансована Конгресом США – упровадження комплексної дослідної інформаційно-технологічної системи (IRIS). Завдяки фінансуванню, передбаченому відповідним законом, експертами CRS спільно з фахівцями управління з питань інформації (OCIO) було здійснено ряд заходів з модернізації інформаційно-технологічної системи IRIS для забезпечення нових інтерактивних форм роботи CRS в інтернет-середовищі.

Таким чином, було розпочато роботу науково-дослідного порталу CRS, на якому представлено консолідовані матеріали ґрунтовних наукових досліджень з певних проблем та успішні приклади їх розв'язання і практичного застосування. Колекцію науково-дослідницьких матеріалів сформовано відповідно до запитів Конгресу, вона покликана допомагати експертам служби у їхній роботі. Наприкінці 2018 р. на порталі було сформовано 18 тематичних вебмайданчиків, на яких представлено близько 20 тис. документів, для поповнення яких проводиться оцифрування важливих та унікальних матеріалів [7, 8].

Функціонування науково-дослідного порталу має високий потенціал для підвищення ефективності роботи експертів CRS: масив консолідованих і систематизованих науково-дослідних документів забезпечує швидкий доступ аналітикам до найнеобхідніших інтелектуальних знанневих ресурсів, на основі яких оперативно створюються нові аналітичні матеріали відповідно до запитів Конгресу та доставляються користувачам.

Напрямок діяльності, подібний до CRS, в Україні здійснюють, зокрема аналітичні підрозділи Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського: Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади України (СІАЗ), Національна юридична бібліотека (НЮБ), Фонд Президентів України (ФПУ), – які реалізують інформаційний, науковий, інформаційно-аналітичний супровід державних владних інституцій.

Діяльність аналітичних підрозділів НБУВ відбувається відповідно до загальносвітових тенденцій розвитку інформаційно-аналітичної

роботи на основі методології інформаційно-дослідної роботи для продукування нової інформації (знань) шляхом аналізу змісту інформаційних матеріалів у межах дослідження суспільних процесів, резонансних подій, думок громадськості тощо. Представники владних інституцій, корпоративні користувачі отримують інформаційні, науково-інтелектуальні продукти переважно в електронному форматі через телекомунікаційні засоби зв'язку. Незважаючи на зростання кількості аналітичних структур на вітчизняному інформаційному ринку, обсяги запитів на інформаційно-аналітичні продукти та послуги СІАЗ, НЮБ і ФПУ не зменшуються, адже в умовах інтенсифікації інформаційних обмінів зростає затребуваність знанневих, аналітичних, наукових продуктів на базі структурованої інформації.

Співробітники СІАЗ, НЮБ і ФПУ в рамках планової науково-дослідної теми у 2017–2018 рр. здійснювали аналіз ефективності вітчизняної нормативної бази щодо регулювання процесів в інформаційному просторі України, загроз у цій сфері; спрямовували дослідження на проблеми, що стоять перед Україною у внутрішній політиці та на міжнародній арені, зокрема адаптації міжнародного політико-правового досвіду до українських реалій, розвитку механізмів взаємодії органів державної влади і суб'єктів гуманітарної сфери, інститутів громадянського суспільства щодо протидії інформаційній агресії.

У межах науково-дослідної теми здійснювалися:

- дослідження впливу сучасних інформаційно-комунікативних технологій на політичну сферу суспільства;
- аналіз великої наукової (універсальної) бібліотеки як інформаційно-аналітичного центру, діяльність якого сприяє здійсненню державотворчої інформаційної політики, що узгоджується з інформаційною політикою сфери державного управління на принципах електронного урядування, з розбудовою його інформаційної інфраструктури на основі електронних інформаційних комунікацій;
- вивчення ролі інформаційних продуктів із суспільної актуальної проблематики, використання сучасних інтернет-технологій у процесі створення інформаційно-аналітичних продуктів бібліотек тощо [4].

На сьогодні для СІАЗ, НЮБ і ФПУ вже стала усталеною практика інформаційного забезпечення органів влади, сфери науки, політики, бізнесу, культури; проведення моніторингу мас-медіа та виготовлення на основі його результатів інформаційно-аналітичних продуктів; оперативного забезпечення користувачів цими продуктами, жанр яких визначається на основі аналізу користувацьких запитів, тематики моніторингу тощо.

Випуски інформаційно-аналітичних продуктів СІАЗ, НЮБ і ФПУ регулярно поповнюють науково-інформаційний сайт «Центр досліджень соціальних комунікацій СІАЗ, ФПУ, НЮБ» (далі – ЦДСК НБУВ) (URL: <http://nbuviar.gov.ua>), що є частиною онлайн-інформаційних сервісів вебпорталу НБУВ. Це сприяє формуванню великих масивів структурованої, тематичної інформації у складі електронних інформаційних ресурсів НБУВ та урізноманітнює її електронний сервіс, підвищує рівень задоволення інформаційних запитів різних категорій користувачів бібліотеки. Затребуваність сайту ЦДСК НБУВ зростає, у середньому його відвідують щодоби понад 26,6 тис. користувачів [3].

На вебсайті ЦДСК НБУВ можна ознайомитися з монографіями науковців НБУВ, інформаційно-аналітичними матеріалами СІАЗ, НЮБ і ФПУ та повним переліком проектів, що реалізуються ними. Електронний сервіс вебсайту надає дистанційним користувачам великий обсяг представлених у БД ресурсів та забезпечує відкритий доступ до них. Насамперед представлено архів інформаційно-аналітичних матеріалів НЮБ, СІАЗ і ФПУ НБУВ. Архів надає доступ до повнотекстових версій випусків, зокрема, бюлетеня оперативної інформації «Резонанс» (з 2010 р.), журналу «Україна: події, факти, коментарі» (з 2011 р.), інформаційного щотижневого бюлетеня «Політичні партії в демократичному процесі» (2012 р.) та багато ін. Інформаційні ресурси, розміщені на вебсайті, постійно оновлюються; вебсайт оснащено пошуковою функцією сайтами і за ключовими словами можна задавати деякі додаткові параметри пошуку для відображених результатів.

Протягом 2019 р. експерти СІАЗ, НЮБ і ФПУ виконували роботу відповідно до робочого плану, затвердженого вченою радою НБУВ. Основна проблема, що досліджувалася протягом 2019 р., – інформаційні орієнтири бібліотечної діяльності в умовах розвитку стратегічних комунікацій. Наукові дослідження аналітичних підрозділів НБУВ спрямовувалися на визначення специфіки стратегічних інформаційних комунікацій у мережі бурхливо зростаючих вертикальних і горизонтальних комунікацій інформаційного суспільства, на орієнтацію на цю специфіку розвитку наукової та науково-практичної діяльності бібліотечних установ – сучасних центрів консолідації й організації використання інформаційних ресурсів на всіх видах носіїв, аналіз перспективних напрямів технологічної еволюції в діяльності цих установ в узгодженні з еволюцією запитів користувачів інформаційного суспільства.

Очікувані підсумки: забезпечення результатами дослідницької діяльності запитів управлінських структур, громадських організацій, наукових

установ та інших груп користувачів інформаційно-аналітичними продуктами й послугами СІАЗ, НЮБ і ФПУ НБУВ.

Протягом 2019 р., відповідно до планових наукових завдань, забезпечення суспільно-інформаційних запитів результатами наукової діяльності здійснювалося шляхом підготовки планових монографічних робіт, публікацій наукових праць за підсумками етапів дослідження, наукових статей у фахових виданнях, а також у науково-практичному напрямі: у підготовці тематичних інформаційно-аналітичних, наукових матеріалів, відповідних продуктів для наповнення страткомів з урахуванням інтересів основних груп користувачів. Відповідно до практичних потреб організації інформаційно-аналітичної діяльності також здійснювався аналіз арсеналу комунікаційних інструментів і методів, що використовується провідними державами в процесі реалізації стратегічних комунікацій. Результати дослідження відобразалися на сайті НБУВ.

Загалом протягом 2019 р. співробітниками СІАЗ, НЮБ і ФПУ:

– видано одну одноосібну монографію, одну колективну монографію та 88 наукових публікацій;

– випущено два збірники «Наукових праць НБУВ»;

– підготовлено понад 250 інформаційно-аналітичних матеріалів;

– видано 320 випусків інформаційно-аналітичних журналів і бюлетенів (14 найменувань);

– захищено дві дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій.

Також здійснювалася робота з поповнення бібліотечного електронного ресурсу, оброблення та систематизації документів. Тривало формування електронних тематичних файлових колекцій за напрямками роботи, оброблення та систематизація документів відповідно до тематики інформаційно-аналітичних матеріалів, підготовлених на замовлення органів державної влади. На електронні адреси центральних органів влади здійснювалося розсилання електронних копій інформаційних продуктів певної тематики: «Проблеми інформатизації» (23 вип.); «Шляхи розвитку української науки» (11 вип.); «Аналіз чинників суспільних збурень у відображенні електронних ЗМІ» (42 вип.); «Соціальні мережі як чинник інформаційної безпеки» (22 вип.); «Парламентські вибори-2019: політичний дискурс у Facebook» (5 вип.); «Громадська думка про правотворення» (20 вип.); «Конституційний процес в Україні: політико-правові аспекти» (12 вип.); «Інформаційна ситуація в Україні (42 вип.); «Адаптація переселенців в Україні» (45 вип.); «Стратегія-2020»: практика суспільних перетворень» (24 вип.) та «Інформаційні технології в державному управ-

лінні» (ініціативи Президента України) (12 вип.). Інформаційно-аналітичні продукти підрозділів також розсилаються на електронні адреси вебпредставництв обласних, міських, районних держадміністрацій, рад усіх рівнів, об'єднаних територіальних громад, які є постійними багаторічними абонентами СІАЗ, НЮБ і ФПУ НБУВ.

Наразі місцеві владні інституції в регіонах України через канали електронного зв'язку, що охоплюють 243 е-адреси ОДА і РДА, 259 е-адрес рад усіх рівнів, 849 е-адрес об'єднаних територіальних громад, отримують бібліотечні інтелектуальні інформаційно-аналітичні продукти, що містять суспільно важливі матеріали, у яких відображаються експертні оцінки суспільно-політичних, економічних подій; аналіз вітчизняного й зарубіжного досвіду розв'язання певних проблем життєдіяльності та державотворення; прогнозно-аналітичні дослідження перспектив розвитку громадянського суспільства в контексті вирішення стратегічних завдань. Інтелектуальний наратив інформаційно-аналітичних продуктів покликаний допомогти в прийнятті ефективних управлінських рішень центральними та місцевими органами державної влади й самоврядування [3].

Наведені дані показують як спільні риси, так і певні відмінності між аналітичними структурами Бібліотеки Конгресу та НБУВ. Об'єднує їх модель, відповідно до якої служби є структурними підрозділами національних бібліотек, їхня мета – інформаційно-аналітичний супровід органів державної влади, забезпечення суспільно-інформаційних запитів; науково-методична організація досліджень та практичне впровадження їхніх результатів.

Водночас привертають увагу можливості американських колег у вирішенні кадрових питань: підбір фахівців відповідної кваліфікації для вузькопрофільних досліджень; залучення ІТ-фахівців у науково-дослідну діяльність та інноваційний розвиток інформаційної і технологічної інфраструктури. Втіленню планів CRS сприяє відповідне фінансове забезпечення.

Аналітичні служби НБУВ перебувають у постійному русі, спрямованому на покращення роботи, адже потреби й очікування споживачів інформаційно-бібліотечних послуг постійно змінюються. Щоб ефективно відповідати оновленим суспільно-інформаційним запитам, організація має еволюціонувати. На цьому шляху доцільно більш ретельне вивчення планів державних установ та організацій, послуги яким надаються; проведення соціологічних досліджень інформаційних потреб представників владних і громадських структур у регіонах.

Також видається корисним дослідження моделей та особливостей роботи бібліотечних інформаційно-аналітичних/дослідних служб в інших країнах, встановлення та підтримування робочих контактів з метою забезпечення інформаційного обміну, обміну практичним досвідом, впровадження спільних проєктів.

Список бібліографічних посилань

1. Горовий В. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс / наук. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 230 с.

2. Гранчак Т. Бібліотека в інформаційному супроводі управління суспільними процесами: політико-комунікаційний аспект : [монографія] / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 184 с.

3. Желай О., Соболева І. Бібліотечний інформаційно-аналітичний супровід регіональних владних інституцій як важлива складова розвитку стратегічних комунікацій: досвід СІАЗ і НЮБ НБУВ. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2019. Вип. 53. С. 107–118. <https://doi.org/10.15407/np.53.107>.

4. Звіт про науково-дослідну роботу «Шляхи підвищення ефективності функціонування соціальних комунікацій в умовах посилення глобальних інформаційних впливів». *Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського : вебсайт*. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/zvituShliakhy%20pidvyshchennia%20efektyvnosti%20funktsionuvannia.pdf>.

5. Чебаненко О. Інформаційний супровід роботи сучасних парламентів. *Лаб. законодав. ініціатив*. URL: http://parliament.org.ua/upload/docs/Parliamentary_inf-support.pdf.

6. Library of Congress: CRS. ANNUAL REPORT (Fiscal Year 2018). *The Library of Congress : website*. URL: http://www.loc.gov/crsinfo/about/crs18_annrpt.pdf.

7. Statement of Mary B. Mazanec, Director, Congressional Research Service Before the Subcommittee on the Legislative Branch Committee on Appropriations U. S. House of Representatives, March 7, 2019. *U. S. House of Representatives*. Document Repository : website. URL: <https://docs.house.gov/meetings/AP/AP24/20190307/108882/HHRG-116-AP24-Wstate-MazanecM-20190307-SD001.pdf>.

8. Statement of Mary B. Mazanec Director, Congressional Research Service Before the Subcommittee on the Legislative Branch Committee on Appropriations U. S. Senate Fiscal 2017 Budget Request, March 15, 2016. United

States Senate Committee on Appropriations : website. URL: <https://www.appropriations.senate.gov/imo/media/doc/031516%20-%20Mazanec%20-%20CRS%20-%20Testimony.pdf>.

References

1. Horovyi, V. (2010). Sotsialni informatsiini komunikatsii, yikh napovnennia i resurs [Social information communications, their content and resource]. L. A. Dubrovina (Ed.). Kyiv [in Ukrainian].

2. Hrachak, T. (2014). Biblioteka v informatsiinomu suprovodi upravlinnia suspilnymy protsesamy: polityko-komunikatsiinyi aspekt [Library in information support of management of public processes: political and communication aspect]. Kyiv [in Ukrainian].

3. Zhelai, O., Soboleva, I. (2019). Bibliotechnyy informatsiyno-analitychnyy suprovid rehionalnykh vladnykh instytutsiy yak vazhlyva skladova rozvytku stratehichnykh komunikatsiy: dosvid SIAZ i NYUB NBUV [Library Information and Analytical Support of Regional Power Institutions as an Important Component of Strategic Communications Development: Experience of Analytical Units of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 53, pp. 107–118. <https://doi.org/10.15407/np.53.107> [in Ukrainian].

4. Zvit pro naukovo-doslidnu robotu «Shliakhy pidvyschennia efektyvnosti funktsionuvannia sotsialnykh komunikatsii v umovakh posylennia hlobalnykh informatsiinykh vplyviv» [Report on research «Ways to Improve the Effectiveness of Social Communications in the Amplification of Global Information Impacts»]. *Natsionalna biblioteka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho: vebsait – V. I. Vernadsky National Library of Ukraine: website*. Retrieved from <http://nbuviap.gov.ua/images/zvitu/Shliakhy%20pidvyschennia%20efektyvnosti%20funktsionuvannia.pdf> [in Ukrainian].

5. Chabanenko, O. Informatsiinyi suprovid roboty suchasnykh parlamentiv [Information support of modern parliaments work]. *Laboratorii zakonodavchykh initsiatyv – Laboratory of Legislative Initiatives*. Retrieved from http://parlament.org.ua/upload/docs/Parliamentary_inf-support.pdf [in Ukrainian].

6. Library of Congress: CRS. ANNUAL REPORT (Fiscal Year 2018). *The Library of Congress: website*. Retrieved from http://www.loc.gov/crsinfo/about/crs18_annrpt.pdf [in English].

7. Statement of Mary B. Mazanec, Director, Congressional Research Service Before the Subcommittee on the Legislative Branch Committee

on Appropriations U. S. House of Representatives, March 7, 2019. *U. S. House of Representatives. Document Repository: website*. Retrieved from <https://docs.house.gov/meetings/AP/AP24/20190307/108882/HHRG-116-AP24-Wstate-MazanecM-20190307-SD001.pdf> [in English].

8. Statement of Mary B. Mazanec Director, Congressional Research Service Before the Subcommittee on the Legislative Branch Committee on Appropriations U. S. Senate Fiscal 2017 Budget Request, March 15, 2016. *United States Senate Committee on Appropriations: website*. Retrieved from <https://www.appropriations.senate.gov/imo/media/doc/031516%20-%20Mazanec%20-%20CRS%20-%20Testimony.pdf> [in English].

Стаття надійшла до редакції 04.01.2020.

Oxana Zhelai,

PhD (Social Communications), Senior Researcher,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskiy Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: siaz2014@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-5498-0559>

Features of the Development of Analytical Structures in National Libraries

The experience of research and applied activities of the Research Service of the Library of Congress, as well as of the analytical units of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine, are considered. Theoretical and methodological foundations and ways of practical realization of scientific, informational and analytical support for public authorities in the United States and in Ukraine are analyzed.

Examples of new forms and methods of work of CRS experts in serving politicians, congressmen, and congressional staff are given. The wide range of issues addressed by congressmen in the lawmaking process, as well as the areas of scientific research carried out by CRS experts in the process of meeting Congress, are thoroughly covered. Attention is drawn to successful examples of the use of information and communication technologies in the process of manufacturing and diversifying information and analytical products. Attention is drawn to the methodology for examining the level of congressional satisfaction with the services of the Library of Congress and CRS.

The organizational approaches of CRS in the process of personnel support, strategic planning of scientific and practical activity are covered. The importance of financial support for the implementation of work plans was emphasized.

The research directions of the analytical units of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine are also given. Their practical achievements are covered, including the production of a wide range of information and analytical products, the provision of them by the central authorities, as well as local authorities and local governments.

The potential of national libraries in the scientific, information and analytical support of public authorities, the importance of studying foreign experience are substantiated.

Keywords: national library, research, information and analytical support for state authorities, web site, strategic planning.